Цэна асобнагонумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень.

Адрэс рэдакціі і адміністраціі: Вільня, Завальная вуліца, д. № 7.

Цэна з перэсылкай і дастаўкай на 1 г. — 2 р. 50 к., на 6 мес. — 1 р. 25 к. на 3 м. — 65 к., на 1 мес. — 25 к. За граніцай: на 1 г. — 4 р., на 6 мес. — 2 р. 3 мес. — 1 р. Перамена адрэсу — 20 коп.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнціі, прысланые у рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго, хто яе прысылае. Можна такжэ надпісаць прозвішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакціі. Рукапісы аўторам не вертаюцпа назад.

Год VIII. 22 марца 1913 г. №. 12.

Вільня, 21 марца.

Пяруны вайны на Балканах заглушаюць нашэ штодзеннае жыцьцё. Мала хто цяпер цікавіцца што робіць Чацьвёртая Дума і якіе яна паперы перэбіраець.

Прабудзілася Дума і загудзела, вітаючы прэдседацеля боўгарскаго народнаго схода, калі ён заехаў у Думу. Балканскіе славяне хоць і цяжкімі ахвярамі, засьцілаючы дарогу галовамі лепшых сваіх сыноў, дабіліся да цёплаго Сіняго мора. Самые сьмелые, векамі вынашэнные ў сэрцы надзеі іх споўніліся, як дзіва якое, як сон. Боўгары, сэрбы і грэкі ведаюць, што яны гэта зрабілі ўсім народам і для ўсяго народу. Мы разумеем, чаму дэпутаты так горача віталі прэдстаўнікоў балканскіх славян: яны на ўсё іншае закрылі свае вочы, каб не глядзець кругом сябе, каб ня відзець штодзенных вудных спраў і варункоў, каб не выходзіло як у байцы Пушкіна: „вярнуўся старык да дому, перад ім землянка, а перад землянкай разбітае карыта“...

Расея, як сказаў нехта ў апаведаньні М. Горкаго, ёсць гасударства „уезднае“, ды яно ешчэ многа нацыональнае, дык тут мала завясьці лепшые парадкі. У жыцьці агульна гасударственным: трэба ешчэ здаволіць усе нації, свабоднае іх развіцьце, і так іх паставіць, каб яны трымаліся брацкім хаўрусам. Бо Расея—вялікая земля: цягнецца на многа тысяч вёрст. Што край, то звычай. Нават найбольшае племя—вялікарусы дзеляцьца на часці, а ўсе яны розняцца адна ад адвэй. Напрыклад, Пскоўская, Пецярбургская і другіе прыазёрные губэрні маюць іншы клімат, іншую культуру, нават іншаго гатунку скаціну, іншые будынкі, чым якая—небудзь курская, або тамбоўская губэрня; а на Доне саўсім ужо другі край.

Кожны край маець свае патрэбы—зусім асобные, каторые, седзючы ў Пецярбурзе, ня можва зразумець. Цяпер робяць нават з‘езды у асобных краёх, як у Дзьвінску ні даўна быў з‘езд хаўрусных таварыств з усяго Заходняго краю, бо тут варункі скрозь тые самые; а ўжо ў Сібіры саўсім другіе варункі: там сыбірскіе справы могуць разабраць толькі сібіракі на сваіх з‘ездах.

З развіцьцем грамадзянскаго і хаўруснаго жыцьця ўсё вырастаець патрэба рабіць краёвые з‘езды, каб разабрацца у інтэрэсах кожнаго краю. Гэта паказываець дарогу, якой Расея некалі пойдзе.

А. У.

Не с таго канца.

Пытаньне аб змаганьні с хуліганствам (брыдкім свавольствам) усё ешчэ ня сходзіць з дзеннаго парадку. Развязываць гэтае пытаньне прабуюць земствы, гарадзкіе думы, адміністрація, міністэрствы. Трэцяя Гас. Дума гэтак сама патраціла німала часу над ім.

Саўсім зразумела, што і чацьвёртая Дума ні магла ні зацікавіцца гэтым пытаньнем. Да таго-ж чацьвёртай Думі патрэбны і такіе справы, каторые можна было б без канца прагледаць і да нічога ні дагледзіцца. У трэцяй Думе гэткай справай было «змаганьне с пьянствам» Чэлышова,—цяпер відаць гэту вакансію суджэна было заняць «змаганьню с хуліганствам». А дзеля таго, што найбольш пустых людзей ёсць сярод акцябрыстоў, то і цяпер у ролі спасацеля ад хуліганства выступае заслужэны акцябрыст, Шубінскій.

З яго пачыну акцябрысты падалі праект закону аб змаганьні с хуліганствам. Праект радзіць збольшыць кары за ўсякіе праступкі, завад‘яцтва, бойкі, лаянку, убіўства у бойцы, пагрозы і—за нідазволенае збіраньне ягад і грыбоў.

Ці ня дураць, адначэ, сябе і людзей усе тые, што афіціальна выступаюць цяпер барцамі с хуліганствам? Думаецца, што справа стаіць, акурат так, а не інакш. Ліцамерамі былі тые, што ў трэцяй Думе «змагаліся» с пьянствам—бо і самі яны добра ведалі, што пьянства ня зменшыцца датуль, пакуль даход ад прадажы гарэлкі будзе глаўнай падпорай у гасударстві. І гэткае самае ліцамерства—цяперэшняе змаганьне с хуліганствам пры помачы пабольшэных кар за «недазволенае збіраньне ягад і грыбоў».

Перш чым змагацца з якім колечы грамадзянскім, ці гасударственным недамаганьнем, трэба прыгледзіцца, з якіх прычын яно паўстало і чым падтрымліваецца. Гэтак робяць і лекары у часе якой небудь пошэсці яны лечуць хворых, але разам с тым і нават перш усяго шукаюць прычын з якіх пошэсць паўстала.

Якіе-ж прычыны выклікалі і выклікаюць сучасный страшэнный узрост хуліганства? Як раз на гэтае пытаньне ягомасць Шубінскі і тые, што з ім, ня здолеюць і ні захочуць выразна адказаць. А прычыны тые ясны для кожнаго справядліваго чэлавека, каторы уважна прыглядаўся да цяперэшняго народнаго жыцьця. Адначым толькі дзьве з гэтых прычын. Першая з іх—нідахват духоўнаго кіраўніцтва у шырокім народзе, — другая зямельные варункі, пры чорным бясудьзі, бо валасные суды адвучаюць людзей, ад справядлівасьці і веры у закон.

Што народу ні хапае цяпер моральнаго кіраўніцтва—гэта праўда сумная, але, німа што, найпраўдзівейшая. Даўней у ролі моральных кіраўнікоў народу выступало духавенства. Ці на добрае, ці на худое выкарыстывало духавенство сваю павагу—гэта іншае пытаньне, але досыць таго, што яно да вядомай меры стрымывало і затамовывало праявы нізкіх інстыктоў у народных массах. Цяпер павага духавенства у вачах народу упала і ні для кога ня сэкрэт, хто ў гэтым вінен. Духавенства, бадай пагалоўна заражэна вузкім матэрьялізмам і політыканствам (прыпомнім усе выбары у Думу), адшчапілося і адзялілося ад народу. Гэтак у нас на Беларусі духавенства змагаецца з натуральнымі народнымі вымогамі, што да роднай мовы у цэркві і касьцелі.

Калі-б на мейсцо духавенства станула якая небудзь іншая павага, хаця-б павага асьветы, культуры, нічогаб гэтаго не было-б. Але асьвета і культура па дарозі у вёску праходзіць праз розные «незалежные варункі», што і яе павага у вачах селянства падае.

Падаваць рады для змаганьня с прычынамі хуліганства было-бы цяпер па меншай меры дарэмнай працай: бо гэтых рад цяпер ні пачуюць тые, каму трэба было-б іх пачуць. Але можна і трэба падняць голас проці тэй пошэсці ліцамерства і пустаслоў’я, каторая пачынае шырыцца у звязку с пытаньнем аб змаганьні с хуліганствам. Хай бы хоць Гас. Дума ухілілася ад учасьця у гэтай камэдзіі. *Р.*

Збыт лену.

Пасевы лёну для нашаго краю маюць вялікае значэньне, асабліва для селян. У шасьці паўночна-заходніх губэрнях, гэта значыць у Беларусі і Літве засеваецца лёнам у сярэднім 173 тысячы дзесяцін. З гэтаго чысла 128 тысяч дзесяцін засеваецца лёнам селянскай зямлі і толькі 45 тысяч дзесяцін дворнай. З гэтай зямлі збіраецца што году каля 5 мільёноў 200 тысяч пудоў валакна. Калі мы возьмем сярэднюю цану валакна па 4 рублі за пуд і накінем у прапорціі число грошы за семя, то пакажэцца, што у нашым краю выручаецца за прадукты лёну каля 30 мільёноў рублёў што году. Цыфры вельмі паважные.

Для многа якіх селянскіх гаспадарак, у тых мейсцох дзе разводзяць лён, лён пакрывае усе грашавые расходы селянскай гаспадаркі, а у арэндатарскіх гаспадарках вітэбскай, часьці віленскай і могілеўскай губэрні лён зазвычай пакрывае арэндную плату за зямлю. Пры гэтым трэба адмеціць, што лён сеюць толькі селяне, каторые могуць вырабіць яго сваімі рукамі (без наёмных), калі на дворных землях і сеецца лён, то тымі-ж

З дневуніка пана Жылака.

Запіскі С—го іграка.

Пана Жылака знали ня толькі у нашых тутутэйшых закутках, але і далёка навокала. Гэта быў чэлавек, каторы аставіў ва ўсіх надоўга, каб ні сказаць на ўсё жыцьцё, памяць. Яго будуць памятаць і нашы і не нашы. Навіт такі чэрствы і шорсткі чэлавек, як наш крамнік Довід Рэзгін, і той ўздыхне і пачухае патыліцу усякі раз, калі хто успамяне імя нябошчыка. Праўда, наш вялікі знавець душы чэлавека, Гаронім Цыбаты, гаворыць, што ўздохі і пачухі патыліцы Довіда Рэзгіна маюць на гэта свае асобные прычыны: нябошчык пакінуў Довіду шмат неаплачэных квіткоў, бо меў звычай браць на павер. Але ні мае граніць людзкая злосць і лёгка кінуць чорную пляму на добрае імя чэлавека; ды і сам наш душавед, Цыбаты, не сыскаў з нябошчыка 7 руб. 35 кап., каторые той праграў яму у карты. Жылака хавалі з вялікім пыхам, а у вечэр таго дня яго сябры устроілі хаўтуры, і ўсю ноч звон чарак далёка нёсся поруч з душою нябошчыка, праводзячы яе туды, гдзе ужо спрадвеку прыгатавана ёй место і адкуль ужо ніколі ні знайдзе яна дарогі назад.

Я так патрэсен яго смерцьцю, што мой язык ня можэ сказаць і цені таго, што выяўляў собою нябошчык. Каб хоць крыху пазнаёміць вас з яго натураю, я скажу тут тые словы, каторые у вечэр былі казаны нашым прамоўцам Антосем Гладышом. Навярнуўшы на званковаго караля 10 кап. медзякамі, 10 срэбрамі падсунўшы ешчэ залатоўку пад жывот каралю «мазу» (якраз гралі у тэхталя). Антось Гладыш падпадняў шклянку піва, нахмурыў лоб, затуманіў вочы і сказаў:

„Панове! ці треба казаць вам, якога сябру згубілі мы, якую страту панесла наша кампанія? Гэта быў неутомны баец за „зялёным сталом“ Ен аддаваўся картам усей душою. Не задумываючыся праграваў ён грошы і усю пэнсію за цэльные месяцы ўперад. Ен гатоў быў праграць усё, пачынаючы сурдутом і канчаючы порткамі. Гэта была натура, каторая не любіла стыняцца на палавіні дарогі“... Шкада толькі, што наш прамовец ня скончыў сваю прамову: ніхто яго ня слухаў, кожны пазіраў на свае карты. А ў гэтым месьці мовы Антосевай як раз вышоў яго званковы кароль у чацьвёртым раду, і Антось Гладыш сам спыніў сябе, адвярнуўшы караля і гукнуўшы: «Руп соракі!»

Мяне бярэ крыўда за зневажэньне памяці нябошчыка. А мне хочэцца паказаць вам нябошчыка ва весь яго рост. Часта, як быў жыў, чытаў мне нябошчык свой днёўнік, куды ён запісываў усё, што было вартае увагі. Аднаму мне даверыў ён сваю тайну, тайну свайго пісьменства, і я не магу стрымацца, каб ні падзяліцца з вамі яго багатай спадчынай, адкуль вы самі убачыце, якая душа тулялася у яго нягеглым целе.

Вечны спакой табе! Ніхай будзе так лёгка табе земля, як была цяжка твая ігроцкая доля!

———

«Табе аднэй, мая кніжэчка, даверяю я маэ думкі радасць і горэ»,—так начынаецца днеўнік Жылака—„ты адна—мой лепшы друг. Нікому ні скажэш ты нічога, хоць на кожнай страніцы я пакінуў часць самога сябе. Эх!..“

1 мая.

Сягоньня я увесь дзень вясёлы. Цэлую ноч гралі ў карты у Г. Выграў 4 руб. 20 кап. Кладучыся спаць, я абмацаў ў камзэльцы тры рублі. Не памятаю, як яны там апыніліся. Усё роўна як знайшоў яна на вуліцы. З радасьці зайшоў до Пратаса і выпіў дзьве бутэлькі піва.

2 мая

Чытаў я, ня помню, калі і ня ведаю гдзе, як лісіца ухапіла курыцу. Вясёлая і давольная, падбегала яна да сваей нары. Але нагнаў яе каршун і выхапіў яе дабытак. Гэтак сягоньня здарылося і са мною: тое, што учора нагаблеваў, сягоньня спусьціў Тамашу—ды ешчэ і сваіх прылажыў пяць рублёў. Мне такі і не хацелося садзіцца, ўсё роўна як чуў. Але нагналі чэрці гэту акулу. Ну, што-ж? адыграюся! Дома перэмацаў ўсе кішэні: чэкай, браце Петра—будзем сыр есьці. Знайшоў адзін толькі медны траяк. Трэба адыграцца ды кінуць карты.

3 мая.

Доўга ня мог заснуць учора. А заплюшчыш вочы, от та і стаіць ў аччу Хрэставы ніжнік, вінная дзесятка і чырвенны кароль. Усю ноч сніліся карты, куча срэбра: Кажуць, сніць срэбро кепска: слёзы! Нёж я буду плакаць? І чаго бы? У Базыля здаецца, зьбіраецца кампа-

селянамі арэндатарамі, або запашнікамі.

Блізка увесь лён нашым селянам прыходзіцца збываць перакупшчыкам. А перакупшчыкі ужо прадаюць гэты тавар на фабрыкі і заграніцу. Заграніцу ідзе больш палавіны нашаго лёну, другую палавіну перэрабляюць на ніткі і палотны на фабрыках у вялікарасеі і польшчы.

Паміж селянінам, каторы вытварае сыры прадукт і фабрыкантам, каторы сыры прадукт перэрабляе у тавар, стаіць цэлы рад розных фактароў: дробные вясковые скупшчыкі, вялікіе купцы, канторы па гандлю лёнам, камісьёнэры, агенты, экспэдытары і інш. Кожны з гэтых фактароў і перакупшчыкоў стараецца зарабіць і зарабляюць яны, ведама, на селянскай кішэні.

Пры куплі лёну часта абважываюць. Расцэнка лёну зазвычай ніжэй нормальнай рыначнай цаны, бо селяне найчасьцей няведаюць праўдзівай цаны і прадаюць свой тавар па тэй цане, якую ім даюць перакупшчыкі. Селянін, ведама, дзякуючы гэтаму не дабіраець на сваім тавары.

Але ешчэ не канец на гэтым. На наш лён цэны устанаўліваюцца расейскімі і заграпічнымі фабрыкантамі палоцен. Яны акуратна падлічаюць палажэньне нашаго селяніна. Яны ведаюць калі наш селянін, ці арэндатар, першы павінен плаціць падаткі, а другі арэнду, калі яму найбольш патрэбны грошы. І перакупшчыкі беручы пад увагу палажэньне сельскаго гаспадара, штучна паніжаюць цэны. Набяруць круху лёну, столькі, сколькі патрэбна, каб фабрыкі ішлі, а пасьля перэстаюць купляць. А дзеля таго, што як раз у гэтым часе селяніну трэба плаціць падаткі, арэндатару—арэнду і аплачываць наймітоў, то селяне ужо самі пачынаюць набівацца таварам і прадаюць яго па дужа нізкай цане. Дзякуючы гэтаму блізка што году бываюць рэзкіе перамены у цэнах на лён. Селяне зазьвычай не дабіраюць за свой лён па 9—10 рублёў на беркавец.

Адным словам нашы селяне на лёне, дзякуючы палітыцы фабрыкантоў і перакупшчыкоў трацяць каля 5—6 мільёноў рублёў у год.

Калі перакупшчыкі ашуківаюць селян, то і селяне не астаюцца у даўгу. Усім вядома, што селяне дзеля вагі падмачываюць лён, кладуць яго на сырую зямлю, у пудкі набіваюць пакульля, кастры, гліны і інш. Гэткім парадкам на грунце абустароннаго абману паўстало фальшыўство каторае збіло цану на наш лён на заграпічных рынках. Трэба пры гэтым адмеціць, што фальшуюць лён, і бадай найбольш, і перакупшчыкі. Дзякуючы гэтаму за наш лён заграніцай і у Вялікарасеі плацяць дужа нізкіе цэны. Напрыклад за Бэльгійскі лён плацяць фабрыканты у сярэднім 150 руб. за беркавец, а за наш у сярэднім 50—60 рублёў, а то і ніжэй.

Вось якіе варункі у нас гандлю лёнам. Дзеля змаганьня з гэтымі ненармальнымі варункамі правіцельства выдало цэлы рад цыркуляроў караючых за фальшаваньне лёну. Адначэ гэта анічога не памагло.

У апошніе 4—5 гадоў пачалі многа гаварыць аб пасевах і выробцы лёну, адбыліся ад 1909 году 4 ільняные зьезды, але з гутарак і зьездоў нічога ня вышло і яно саўсім зразумеца чаму: на усіх гэтых радах і зьездах былі усе, апрача селян, селянскаго голасу не было чутно там. Купцы лёну гаварылі там аб сваіх патрэбах, а памешчыкі аб сваіх.

Справа з лёнам у нас цяпер дужа папсавана, але усё гэта направіць патраляць самі селяне, калі возьмуцца за гэта хаўрусам.

К.

———

Што гаворыць п. Мочульская аб беларусах і іх нацыянальным адраджэньні.

У № 1 казённаго месячніка „Народное Образованіе“ Віл. Уч. Окр. на 1913 г. нейкая п. Мочульская, як кажуць мінскаго папа дачка, ў стацьці пад загалоўкам „Прапаганда беларускаго языка“, дае сваю „вучоную“ раду беларускім працаўнікам, што праца іх пустая забаўка, што беларускай нацыянальнай асобнасьці ніякай не было і німа, што у беларусаў німа ні мовы сваей, а ўсё запазычэнае або ў расейцаў, або ў палякаў, або у маларусаў, што у беларусаў німа ніякаго фундамэнту, на якім можна было бы строіць беларускую будучыну, ніколі не бы ні аднаго літэратурнаго талянту, німа ні сваей паэзіі, ні песьні, ні драмы, ні камэдыі ешчэ і ешчэ чаго толькі яна ні нагаварыла у гэтай стацьці, напісанай без ніякага пляну, без ніякіх падцьвярджэняў—от так, што сьліна да губы прынясла і ешчэ такім «вучоным словам», што нават і гаварыць німа чаго—праўда ясная, як Божы дзень і толькі дурному чытачу больш нічога не астаецца рабіць, як кланяцца ей да зямлі і дзякаваць, што яна «вучоная» яму дурному расталкавала, што і ў чым дзела, аб чом ён „дурэнь“ можэ і ніколі ні дагадаўся-б. Вось, на табе проста, як маланкай асьвяціла! І як лёгка: тое на права, тое на лева—і ўсё гатова, так проста, ясна, што аж за галаў хапаешся, як гэта мы «дурні» нічога да гэтай пары ня ведалі, што так знаёма п. Мочульскай, аб чым і гаварыць німа чаго? А дай Бог вам п. Мочульская здароўя што вы нас дурняў да розуму давялі, а то каб ня вы, ні ваша рада, то мы і цяпер ня ведалі-б: хто мы? і скуль мы?

Але пастойця п. Мочульская, штось мне скромнаму чэлавеку надта дзіўнай здаецца ваша рада: што чорнае ўжо стала белым, а белае чорным. Выбачайця п. Мочульская, што я не вучоны чэлавек ды ня веру вашай вучонай радзе і хачу пагаварыць з вамі аб гэтым самым, што вы радзіце (гаварыць? прызнацца, нават страшна робіцца, што я просты чэлавек, ды буду гаварыць з вучонай асобай); але, бачыцьця цяпер такі час настаў, што кожны чэлавек, маючы кавалачак свайго разуму, ня верыць, што другі яму кажэ, а хочэ аб усём дайсці сваім розумам; што парадзіш, трудны час.

Так вось слухайця, а каб нам не перэліваць с пустога ў порожняе, то я папрашу вас ўзяць ў рукі гісторыю беларусі Власта, якой вы відна і ў руках не трымалі, хоць і тое праўда, што нашто такой вучонай асобі як п. Мочульская, займацца такімі глупствамі, як чытаць гісторыю, хай чытаюць якія там дурні, а ў «вучонай» ёсць свая ўласная гісторыя—на тое яна і вучоная. Ну, а калі вы чыталі гысторыю, і нічога там ні бачылі — не стану з вамі спрэчацца: хто сьляпым і глухім радзіўся, той ніколі ня будзе бачыць ні чуць. Мяне дзівіць толькі, што вы нічога ні знаючы аб беларусах, бярэцеся з легкім сэрцам гаварыць тое, аб чым у вас німа ніякаго паняцьця, хіба толькі тое, што вычыталі з газэты п. Саланевіча.

Па вашаму выходзіць, што вельмі проста даказаць народу, што ён ні мае сваей самабытнай мовы, калі ў розных месцах яго старонкі ёсць дзе якіе асобнасьці у выгавару? Выходзіць па вашаму, што французкі мужык не француз, бо ён гаворыць ні так, як яго брат француз—с Парыжа?

Каб паказаць Вавілонскае стаўпатварэніе беларускаго языка п. Мочульская дае такія кусочкі мовы беларускай, бытцым чужыя у Мінскай і Віленскай губ. „Дахъ въ яго маляваный, а дядзіняцъ брукованый“. „На люхтци ружнаго футра за кавняры на цвікахъ павѣшано“. „Хурманка у гандля аж гнетця отъ сбожа“. Ну што-ж тут такога дзіўнага бачыць п. Мочульская? Строіць яна на гэтым сваю «вучоную» тэорыю, што бытцым беларускай мовы німа, а ёсць толькі мешаніна ўсіх моў? Я тут ні бачу нічога асобнаго—мова беларуская,—толькі беда ў тым, што яна ні знаеце гэтай мовы і запісывае па свойму, паставіўшы ўдарэньня па свойму натхненьню. А па праўдзі павінна быць так: „Дах у яго малёваны, а дядзіняц брукованы“. „На люхці рознаго футра за каўняры на цьвякох навешано“ і па вашаму выходзіць, на „люхці“—значыць на „чердакѣ“, а па мойму на ляжаку на гарэ. „Хурманка у гандляра аж гнецца ат збожжа“. Павінна быць так, і так гавораць і у Гродзенскай губ. і у Мінскай і у Віленскай.

І вось, паказываючы на гэта, п. Мочульская гаворыць, што выдзеліць з гэтых, *па яе ліку, тысячаў беларускіх моў*, што колечы самабытнае, каб напісаць этімологію беларускаго языка — німа ні якой змогі“. Ну, аб гэтым то вы можэце быць спакойны п. Мочульская, вашай вучонасьці прасіць ня будзем— зробімо можэ як колячы й самі.

Далей, п. Мочульская гаворыць, што беларускія працоўнікі ні якой карысьці свайму народу ні дадуць, а нават вялікую шкоду прынясуць яго *граматнасьці*, бо друкуюць газ. «Н. Н.» бяз літэры «ѣ», «ъ» і німа «и», а ёсць толькі «і». Гэта дрэнна, як можна, каб не было «ѣ»? Яно так да спадобы п. Мочульскай.

Ну, адным словам, нагаварыла што беларускіе працоўнікі робяць пустую і шкодную працу, нікому не патрэбную, «дзеля сваіх якіх сьці мэтаў; што беларускія працоўнікі толькі «гуляюць у мужыка», «што сам мужык ніякага учасьця у гэтым не прыймае, што сам ён ня пішэ ні драмы, ні камэдыі, ні апаведаньняў, а за яго на «гарачую руку» напісалі ўсё гэта якіесь яго прыяцелі, каторыя называюць сябе яго працоўнікамі. Так, так п. Мачульская, дурні былі расейскіе Ламаносов, Державін, Фонвізін і друг., што пачалі пісаць оды, вершы, камэдыі і інш., ім бы трэ' было-б паждаць, пакуль які Панцялей чы Мацей ні напісалі бы дзьля іх ўсяго гэтаго, тады гэта была бы літэратура расейская, бо сам народ стварыў, а так, як яны не паждалі таго часу, а хучэй пахапіліся ды самі напісалі, то й літэратура гэта не расейская. Па вашаму выходзіць гэтак, п. Мочульская?

Каб паказаць, што праца беларусоў над адраджэньнем беларускай нацыянальнасьці—пустая праца, п. Мочульская гаворыць, што за гэту працу „узялася толькі жменька не культурнаго элемэнту, а большая частка культурнаго элемэнту, вышоўшаго з народу адносіцца да гэтаго крытычна“.

Калі культурным элемэнтам нашаго краю лічыць Саланевічоў, Ка-

---

нія. Хіба пагадаць на пальцы. ісьці ці не... Выгадалося ісьці.

6 мая.

Не люблю я іграць, калі банк трымае Андрэй Нагнётка. Як начне габлеваць карты, як стане выкладаць іх! Проста, як бы жылы выцягае с цябе. Тые карты, што астануцца ў калодзі, разложыць на стале і тагды ужо начынае выкладаць рады. Паложыць і перш пазірае, сваю, ці здаў. Калі і па праўдзе свая возьме, ён с такою любоўю адкідае яе. А ні дай Божэ свая выйдзе ў апошнім радзі! „А кацянётка ты маё!“ гукае вясёла ён, скачэ і цалуе карту, а мы усе злосна шпурляем свае карты, бо кожнаму хочэцца узяць дзевяты рад. Сягоньня мне шанцавало, але я—дурэнь: ня ўмеў ставіць, памажэж, але ня тую. Быў выграў 12 рублёў, потым спусьціў, засталося толькі 35 кап. Добра, што хоць сваіх не прасадзіў.

9 мая.

Мікола! Даў Бог добрую памяць: як раз успомніў, што сягоньня імяніны у нашаго пісара. Павінен жэ скора зьявіцца Іосель. Пашлю праз яго паздраўленьне. (Іосель у мястэчку С.—нешта падобнае да швэйцара, або, як у салдатах, да веставога: трэба каго паклікаць ці паслаць куды або папільнаваць адзежы, бяз Іоселя тут не абойдзешся.—Тарас Гушча).

Вечэрам у пісара сабралася цэлая кампанія. Былі тут дамы і паненкі... Божэ мой! якіе нашы дамы! А паненкі, эх брат Жылак! закруціла табе галаў пісарава швагерка,.. Але от ты маўчы: віхай сабе твая хата будзе с краю; Сабраўшыся, усе сядзелі моўчкам, як бы Бог змашлў усім нам языкі, хоць мы і ня думалі строіць вежу да неба. Ніяк не знаходзілі, аб чым гаварыць. Я пазіраў на кампанію. Бачу, кавалеры і дамы ўсё пацiскаюцца ды пазіхаюць; так і відаць, што чагось то не стае, але ўсе крэпяцца і маўчаць. Урэшці Міхась Залоза не стрываў.

— Што бы?—кажэ ён:—каб „абразікі“—(«абразікамі» у нас завуць карты),—то пачаліб габлеваць.—Занозу дружна падтрымалі. Прынясьлі карты. Усе аджывіліся, на ліцах засвяцілося жыцьцё. Селі за стол. Зараз усе забразгалі кецкамі, дастаючы грошы, Гралі у дваццаць адно. Усякі раз, як да мяне прыходзіла чырвенная дама (пісарава швагэрка), я йшоў па банку і ўсякі раз выгрываў. Кажуць калі шанцуе у карты, то не шанцуе ў любошчах. Чорт іх бяры з любошчамі! Посьле вячэры—а за вячэраю выпілі багата—ігра пашла ешчэ жывей: сталі рызыкаваць. Быў тут на імянінах якісь панок з двара. Ен трымаў банк. Антосю Гладышу здалося, што панок махлюе. Нічога не гаваручы, плясь ён яму у морду! Панок рынуўся на Гладыша. Уся справа кончылася тым, што панок, каторага трымалі некалькі мужчын, плюнуў праз стол на Гладыша і аплеваў яму нос. Па праўдзі сказаўшы, і трудна так плюнуць, каб не папасьці яму у нос: Бог ня скрыўдзіў нашаго Гладыша носам,—як шчыт, сядзіць ён на сваім мейсцы і закрывае сабою увесь твар. Ня думаю, каб ён надта даволен быў сваею долею.

30 мая.

Учора уся наша кампанія моцна пажывілася. Заехаў сюды адзін чыноўнік. Чэлавек ехаў у Мінск і вёз крыху грошэй ў казначэйства. Селі іграць у карты. Чыноўніка падпаілі. Як пашоў ён іграць! Якая то была ігра: як хто хацеў, так і махляваў. На заўтрае чыноўнік пазычыў у свайго знаёмаго на дарогу грошэй і паехаў. Эх, каб ешчэ Бог прывёў хоць са тры такіх чыноўнікоў! Ну, што-ж? У карцішкі німа брацішкі“.

———

Рукапіс пана Жылака цягнецца ешчэ праз сорак страніц. Многа там выказала ўселякіх разумных мыслей і думак. Але там найболей наш пісьменнік гаворыць аб сабе самым, і гэта можэ даць матэрялу для цэлага разсказа. Дык адложым хіба да другога разу.

Тарас Гушча.

———

Апаведанне аб тым, як чарцюк акраец хлеба у мужыка украў.

Паехаў бедны мужык араць ня сьнедаўшы і узяў с сабой акраец хлеба. Прыехаў па поле, пад кустом палажыў акраец хлеба, накрыў яго сьвіткай, і пашоў араць. Змарыўся мужык аручы, змарыўся і яго конь. Выпраг ён каня, пусціў папасьвіцца, а сам пашоў пад куст троха

валюкоў і—п. Мочульскую, то тады так.

М. Арол.

Адрадзілася прырода...

Адрадзілася прырода;
Зноў надзеі агарнулі.
У грудзёх калішні жальбы
Гдзесь далёка патанулі.
Адрадзілася прырода;
Запеялі ў небе птушкі;
І з душы ізноў паволі
Льюцца песьні весялушкі.
Луг і поле каля вёскі
Аксамітам зелянее:
С траўкі ўжо зірнулі кветкі;
Лес зялёны ўсё цямнее.
Адрадзілася прырода...
Край мой родны адрадзіўся,
К жыцьцю новаму васкрос ён,
Цяжкіх сноў к вясьне пазбыўся.
Веру, родная краіна,—
Возьмеш верх над злой цямрою:
Тваe ворагі ўсе згінуць;
Шчасьце блісне над табою!

Я. Журба.

У дарозі.

Доўга дарогай чужою
Йшлі мы не знамо куды.
Змучэны горэм бядою,
Сумные поўны нуды.
Цемная ночкае лежала.
Сумна і страша ў гаю...
Толькі сава дзесь сьпевала
Сумную песьню сваю...
Страшна... адзін да другога
Тулімся далей ідзём...
Цёмна ня відна нічога
Ногі чуць-чуць палачом.
Сілы нас ўжо накідалі
У сэрцы ні стала надзей.
„Хто мы? і дзе мы?»—пыталі
У злоі судзбіны сваей.
Ціха, і нет нам адвету...
Час нам апошні настаў...
Як мы хацелі ўсё сьвету!
Як яго кожан жадаў!
Хтось не стрываў.—заваліўся...
Толькі хтось перш закрычаў:
Брацьця! там сьвет паявіўся!
Там... і рукой паказаў.
Заварушыліся людзі,
Сілы аткульсь прыбылі
Змучэны журбаю грудзі
К жыцьцю ізноў ажылі.
Ідзем колькі сілы хватае,
Ды пасьпешаем хучэй.
Праўда:—ужо разсвітае
У небі ясьней і ясьней.

М. Арол.

---

* * *

У полі, дзікім і апусьцелым
Праходзяць ноччу дзьве мары ў белым.
Мёртвы іх вочы, бледны іх чолы
Іх словы з вуснаў зьлетаюць кволы.
У полі дзікім і апусьцелым
Аб прошлым шэпчуць дзве мары ў белым.
— «Ты нашэ шчасьце ці ўспамінаеш?»—
— «К чаму-ж ты гэта цяпер жадаеш?»—
— «Ці бьецца сэрцэ, хоць проці волі,
Пачуўшы імя мае?»—„Ніколі“.—
— «Вясёла, моцна і так прыгожэ
Кіпела наша любоў».—«Быць можэ».—
— «Сінело небо, расла надзея...»—
— «Надзей німа ўжо і сьвет цямнее».—
Так шэпчуць мары; ўкруг—дол аўсовы,
І чуе толькі ноч тые словы.

Перэклаў **Максім Богдановіч**.

Аб усім па троху.

Уплыу сельска-гаспадарскіх хаурусоу на селянскую гаспадарку.

У „Смоленскомъ Вѣстникѣ“ друкуецца рад карэспандэнцій, каторые наглядна паказываюць уплыў паверных (крэдытных) хаўрусоў на селянскую гаспадарку. Напрыклад у сычэўскім павеці, селяне, дзякуючы паверу бяз клопату пакуплялі лепшае насеньне, арганізавалі прадажу лёну і перэмаглі спробы збіць цану на лён. Дзякуючы таму, што селяне маюць павер, паднялася цэна і на рабочые рукі. Падзённая плата дайшла да 1 руб. 20 кап., да 1 руб. 30 кап., на гаспадарскіх харчах. За трэпаньне лёну плацяць па 1 руб. 50 кап. у дзень. З гэтай прычыны вялікіе зямельные ўласнікі, пачалі больш здаваць зямлі у арэнду. Шмат паменшыўся і выхад селян на заработкі у гарады і чужые краі.

Гаспадары, каторые даўней нялетніх сваіх дзетак аддавалі у найміты на пастухоў і няняк, цяпер трымаюць іх дома пры сваей гаспадарцы. Пабачыўшы вялікую карысць хаўрусоў, селяне цяпер самі дабіваюцца, каб як можна болей аткрываць іх. Хаўрусы у смаленшчыне растуць с кожным годам. Селяне зьежджаюцца на губэрнскіе і акалічные зьезды, радзяцца і што раз больш узмацовываюцца у веры, што толькі супольная хаўрусная праца выведзе селян да сытога і заможнага жыцьця.

Возера гарэлкі.

Ва ўсей Расеі за 6 месяцоў 1912 году выпілі блізка 44 мільёны вёдзер гарэлкі! Калі-б усю выпітую гарэлку зліць у адно мейсцо, то з яе было-б возера меней-болей такой меры: мело-б яно 300 сажнёў даўжыні 30 сажнёў шырыні і 10 сажнёў глыбіны. А што-ж будзе ешчэ праз год, праз 10—20 гадоў, калі гэтае возера будзе так расьці? Тут ужо німа што казаць: ні ў плаў не перэплывеш, ні ў брод ні пяройдзеш, тут ужо бадай страшна стане, каб нам не утапіцца, каб не захлынуцца у гэтай зялёнай вадзе.

Ваенные расходы гасударствоу.

На утрыманьне арміі выдаюць гасударствы:

(У мільёнах руб.

	да 1900 г.	Цяпер.
Расея	505	562
Нямеччына	805	417
Францiя	255	367
Англія	190	280
Аўстрыя	120	157
Італія	110	170

Гэткім парадкам ад 1900 г. расходы шасьці вялікіх дзержаў на армію узрасьлі на 468 мільёноў рублёў.

Узрост выдаткоў на флот (марскіе ваенные сілы) ешчэ большы.

(У мільёнах руб.

	да 1900 г.	Цяпер.
Англія	237	440
Нямеччына	60	225
Францiя	120	170
Расея	90	170
Аўстрыя	15	57
Італія	52	85

Расход на марскіе ваенные сілы павысіўся на 578 мільёноў, або іначэй кажучы, падвоіўся...

Разам с ростам выдаткоў на ваенные сілы, растуць і даўгі гасударств. Даўгі гасударств.

(У мільёнах руб.

	да 1900 г.	Цяпер.
Францiя	12000	13010
Расея	7150	9570
Аўстрыя	5550	7320
Англія	6340	6850
Італія	5160	5553
Нямеччына	1050	2700

З Беларусі і Літвы.

Вільня.

Фальшывые аттэстаты.

Пачалася у судзе справа „ўсерасейскаго бюро фальшывых атэстатоў“. Падсудных 90 душ. Яны дзелюцца на тры глупы; у першай тые, што фабрыкавалі фальшывые атэстаты,—іх чацьвёра: брандмэйстар Лікман, чыноўнік Новіцкій і двое дамовых вучыцелёў; да другой групы належыць 12 душ, каторые прадавалі гэтые атэстаты, да трэцяй—тые, што купялі іх, з іх 23 аптэкарскіх вучнёў, 15 студэнтоў, 9 паліцэйскіх надзірацелёў, 2 прыставы, 8 чыноўнікоў, адзін юнкер, 4 вольнаапрэдзеляючыхся, і 3 сэмінарыстоў с каталіцкай сэмінарыі. Адвакатоў выступае 24. Справа будзе цягнуцца 2 тыдні, а мо і болей.

Пажар касьцёлу.

21 марца у мястэчку Сьвіры, Віленск. губ. Свенц. пав. у часе буры пярун ударыў у касьцельную званніцу, каторая была фонтам старога касьцёлу, а пры новым была умуравана збоку. Дах гонтавы увесь згарэў. Званы стапіліся і пазвалівалiся, толькі адзін меншы зваліўся цэлы. Агонь з званніцы перакінуўся на страху касьцёла і уся згарэла. У сярэдзіне усё асталося цэлае. Стары касцёл будавалі князі Сьвірскіе у 1452 гаду. Такой марцовай буры і пяруноў ні памятаюць найстарэйшке людзі у тутэйшай ваколіцы.

У Сьвіры, пасярод мястэчка ёсць накапываная замковая гара, на каторай быў калісь Сьвірскі замак. Гару гэгу цяпер раскапываюць усе, каму патрэбна на што колечы зямля. Капаючы зямлю знаходзяць розные рэчы з бронзы і жалеза. Трэба было бы, каб забаравілі глуміць старую памятку, а калі раскапываць, то ніхай гэта робяць вучоные археологі.

Сьвірскі.

Новая чугунка.

Інжэнер Паўлюк атрымаў пазваленьне вызначыць лінію новай чугункі ад Мітавы да Новай-Вілейкі; даўжынёй 240 вёрст.

Параходы на Дзьвіне.

На гэтым тыдні пайшлі ужо параходы па Дзьвіне.

Мінск.

Архірэйскі спрыт.

Мы ужо пісалі, што быўшы управуляючый мінскай эпархіей, епіскоп Іоан, скора і без прашэньня увольніў «юрысконсульта» архірэйскаго дома Чыгірова, па выхаваньню, квартальнаго надзірацеля, добра вядомаго Мінску, па прыцісьненью арэндатараў архірэйскіх зямель. Каб памсціцца за гэта Чыгіроў стаў спаганяць з архірэйскаго дому колькі тысяч рублёў.

Новы еп. Мітрофан прачуўшы аб політыко - грамадзянскіх поглядах Чыгірова, атпіханаго усімі чорнасоценнымі організаціямі гор. Мінска за недахват выхаваньня і аб перэкачоўцы с табару у табар, узяўся за хітрасць: праз свайго аканома скланіў Чыгірова падпісаць, што ён да архірэйскаго дома ніякіх прэтэнзій ні мае.

Чыгіроў разлічаў гэтым ізноў дабрацца да хлебнаго мейсца „юрысконсульта“, тым часам еп. М. даcтаўшы распіску больш не захацеў мецць з ім якіх колечы спраў.

У горадзі дужа здаволены са спрыту ўладыкі.

Вялікая шкода, што прыціскаць арэндатароў асталіся ешчэ колішнасьнепаць. Паднімае ён сьвітку німа хлеба; пашукаў, пашукаў, патрос сьвітку—німа акрайца. «Што за ліха, думае, нікога ні бачыў ідучы, а прапаў акраец». А гэта чарцюк, пакуль мужык араў, украў акраец, і сеў за кустам паслухаць, як будзе яго мужык лаяць. Бядуе мужык, што хлеба німа, а пасьля і кажэ: «я з голаду ні памру, а таму, хто забраў, мусіць хацелося есьці, ніхай есць на здароўе». Пашоў напіўся вады і начаў зноў араць.

Нудна стала чарцюку, што ні павёў ён мужыка на грэх. Пашоў ён да свайго старшага, расказаў яму, як было дзела, і што мужык ні лаяўся, а сказаў «на здароўе!». Раззлаваўся чорт і кажэ чарцюку: „Калі, кажэ, мужык тут над табой верх узяў, то ты сам у гэтым вінават; і калі за ім мужыкі, а за мужыкамі бабы начнуць тек рабіць, то нам тады ні варта жыць. Гэтага так ня можна кінуць. Ідзі зноў да мужыка і зрабі так, каб быў твой верх. Калі у тры гады ня будзе твой верх, тады я цябе у свянцонай вадзе пакупаю.

Спалохаўся чарцюк. Стаў думаць, як яму верх узяць. Думаў ён думаў і надумаўся. Зрабіўся чарцюк добрым чэлавекам і пашоў да гэтага мужыка у парабкі. Нараіў ён мужыку ў сухое лета пасеяць хлеб на балоці. Паслухау мужык і пасеяў на балоці. У другіх сонцам усё спаліла, а у беднага мужыка вырас хлеб густы, каласісты. Хапіла хлеба мужыку аж да новага і ешчэ далей. На лета парабак научыў мужыка пасеяць хлеб на гары; лета якраз было мокрае, даждлівае. У людзей хлеб прапаў ізноў, а у мужыка быў добры. Такім парадкам зрабілася у мужыка надта многа хлеба; і ён ні знаў, што з ім зрабіць. Тады парабак гэты научыў мужыка гарэлку рабіць. Нарабіў мужык гарэлкі, сам напіўся і стаў другіх паіць. Пашоў тады гэты парабак—чарцюк да свайго старшага і сказаў, што узяў верх над мужыком. Пашоў старшы паглядзець. Прышоў да мужыка у хату; бачыць, што той назваў гасцей і поіць іх гарэлкай. Гаспадыня ідучы зачапілася за стол і разліла чарку. Як закрычыць на яе муж: «Што-ж ты чортава баба! Што гэта табе памыі, што ты разліваеш». Аблаяў мужык жонку і стаў сам даваць гарэлку. Прыходзіць да яго у хату бедны, абадраны мужык,—незваны. Прышоў, сеў бачыць людзі пьюць гарэлку—захацелося і яму выпіць. Сядзеў,—сядзеў, глытаў—глытаў сьлінку, ні даў яму гаспадар, толькі сказаў сам сабе: «чорт вам усім набярэцца!“. Падабалося гэта чорту, а чарцюк і кажэ: „Пачакай, йшчэ ня гэта будзе!“. Выпілі мужыкі троха. Зрабіліся яны усе такіе добрые, адзін другога хваляць, проста хоць да раны прылажы каждага. Паслухаў чорт, падабалася яму гэта, пахваліў чарцюка і кажэ: «Калі яны ад гэтага піцьця так будуць адзін другога хваліць, тады яны усе у нас у руках будуць».—«Пачакай, кажэ чарцюк,—што будзе далей. Цяпер яны як лісіцы адзін перад другім хвастамі віляюць, а зараз зробяцца, як ваўкі шалёные.

Выпілі мужыкі больш, сталі у іх гутаркі грубей. Ужо больш ні гаворацъ хораша, але лаюцца; звязаліся біцца, паабдзіралі адзін другому насы; ўмешаўся у бойку гаспадар—далі і яму. Падабалося гэта чорту, а чарцюк і кажэ: «Пачакай, ніхай яны выпьюць больш; цяпер яны як ваўкі, а зараз зробяцца як свіньні». Выпілі мужыкі больш і саўсім разсаладзелі. Бармочуць, крычаць, самі ні знаюць што, адзін другога ня слухаюць. Начаді расходзіцца,—паваляліся дзе папала. Вышоў правадзіць гасьцей гаспадар, паваліўся носам у лужыну і ляжыць у грязі як кабан ды храпе. Ешчэ лепей падабалося гэта чорту. «Ну, кажэ, добрую ты выдумаў ваду. Скажы-ж мне цяпер, як ты яе рабіў. Ты мусіць наліў уперад крыві з лісіцы, ад яе мужык зрабіўся хітры, як лісіца. А пасьля воўчай крыві, ад яе мужык як воўк зрабіўся. А нарэшце ты мусіць наліў сьвіной крыві, што мужык як свіньня стаў».—«Не, кажэ чарцюк, я ні так мужыку зрабіў. Я яму толькі і зрабіў, што лішняго хлеба даў. А яна, — гэта звярыная кроў, — заўсёды у чэлавеку жыве, ды німа ей ходу. Калі хлеба нехватка, тады яму і апошняго акрайца ня шкода было, а як стала лішняе аставацца, тады ён стаў думаць, як бы сябе пацешыць. Вот я і научыў яго гарэлку піць. А як стаў ён Божы дар на гарэлку перарабляць дзеля сваей пацехі, тады у ём паднялася і лісіная і свінная і воўчая кроў. Цяпер бы толькі гарэлку ён піў а зьверам заўсёды будзе.

Пахваліў старшы чорт чарцюка і назначыў яго сваім памоцнікам. Пераложыў с расейскаго

Кветка с Пажарышча.

ніе сябры Чыгірова—эканом Антовін і дзіакон Шабольінскій. Наракае на іх увесь Мінск.

Добры і людзкі чалавек б. эканом — Епіфаній, без выясненьня прычын гэтымі днямі переведзен у Пінск. Яму між іншым ставіцца у віну, што пры ём, дзякуючы уступчывасьці да арэндатароў (усяго каля 1000 чалавек), вольная гатоўка архірэйскаго дома зменшылася на... 3,000 рублёў. Цяпер-жэ яна, дзякуючы страшэнна паднятай арэндзі, ізноў дашла да 100,000 рублёў. Годзі ск азаць, што бышыя мінскіе ўладыкі, Сімеон і Міхаіл, пасьля 10 гадоў кіраваньня мінскай кафэдрай, пакінулі па тэстаменту і на добрачыннасць па 100,000 рублёў.

Саланевічоўская газэта.

Вядомасьці аб тым, што у 1913 году грошы на мінскую, саланевічоўскую «С. З. Ж.» будуць ісці не с казны, а з усерасейскаго нацыянальнаго клуба, спраўджываюцца. Солоневіч у першых-жэ нумэрах «С.-З.-Ж.» загаварыў саўсім іншай мовай: нападае на правіцельствуючую бюрократыю, як на праціўніцу конституціі, атвецтвеннаго міністэрства і еднаньня з грамадзянствам, што, між іншым выказалося і на нідаўным змаганьні між мінскай губэрнскай адміністрацыей з аднаго боку і эпархіальнай уласьцю—з другога"...

Саланевіч сваім газэтным „курсам" у Мінску, перэнятым аткрыта ад бышаго«ісціна-русскаго» верхавода Скрынчэнкі, стараецца падчыркнуць, што яму, Солоневічу, будзе цяжка ўсякая залежнасць ад губэрнатара, як глаўнаго распарадчыка грашамі на яго газэту.

Ходзяць упорные чуткі, што патрыотычны газэтны выступ Саланевіча у Мінску, гэтак сама будзе кароткі, як у Вільні і у Гродні. Мінчане ахвотна скажуць яму расейскую прыказку:—«Скатерть до рога»!

Да выбароу у гарадзкую думу.

С 17 марца пачынаюцца выбары у думу; у адзін і той-жэ дзень назначэны два сабраньня —чорнасоценнае у ісціна-расейскім клубе і „безпартійнае" у гарадзкой управе.

Культурна-паступовы камітэт пакуль што трымаецца у старане. Главная яго мэта: аднавіць і адсьвежыць думу ды упарадкаваць гарадзкую гаспадарку. З гэтаго камітэта хітрые старадумцы вырвалі, дзеля тактыкі, доктары Ульянова.

17 марца у «безпартійный» камітэт выбраны: Амброшкевіч, Дулевіч, Комоцкій, Корзон, Свенціцкій, Эйгірд, Янчэўскій—усе с «панскай» партіі;—Ульянов, Чаусоў — абодвы прогрэсісты; Дубісскій, Шчэлков—абодвы чыноўнікі і Борсук—так думаючый, як паны. Усе яны выбраны на агульным сабраньні «безпартійных выбаршчыкоў. Два прогрэсісты узяты дзеля «тактыкі». Выбары гэтые, гэта рэзультат палітыкі патайнай штаб-кватэры, старадумскіх верхаводоў паноў Амброшкевіча і Янчэўскаго. На сабраньні пры выбарах кажуць больш 70 запісак было напісана адным характарам.

Памочнік Амброшкевіча, чыноўнік Бохан (бышы сэкрэтар газэты Солоневіча) закілкаў на сабраньні да еднасьці с правымі. Борсук зевртаў увагу на спосаб выбароў у Кіеўскую гар. думу, дзе, маўляў, асыгнуюцца вялікіе грошы на агітацыю. Прогрэсіўные выбарщыкі кажуць на гэта, што ня кожны захоча прадаваць сваё сумленьне, як іншые... у... Кіеві...

Мікола Камароускі.

Вясна.

На Бярэзіне пайшлі ужо параходы. У ваколіцах Бабруйска была буря з грымотамі. Пярун пабіў многа авечак; згарэло колькі селянскіх будынін.

Самагубства.

Гэтымі днямі у Мякавічах, Мінск. губ. і пав. павесіўся адзін чэлавек Антось П., з гэтай прычыны: Нябошчык часам любіў с сябрамі выпіць чарку, хоць праўда, што гэта здаралося ня вельмі часта. А жонка за гэта, ды і за ўсё давала яму такога жару, што хоць жывы у зямлю лезь. Апошні раз Антось вярнуўся падпіўшы, дык жонка і успала на яго — той бачучы, што будзе кепска, узяў церазсядзельнік і зайшоўшы у хлеўчык паконачыў с сабой. Жонка асталася с 5 дзяцьмі. Нябошчыка усе шкадуюць, бо добры быў чэлавек. Калі разышлася чутка, што Антось павесіўся, то жыды з мястэчка Беларуч наляцелі, цэлым кагалам і за той церазсядзельнік заплацілі бабі 3 руб.

Цемны.

Вітебск.

Самагубства.

12 марца каля вёскі Вялікіе Ромулі, Крэслаўскай воласьці у хлеві селяніна Л. Цауні павесілася 12 гадовая яго дачка Анна. Анна была дужа чулай дзяўчынкай. Бацькі яе ні маючы сычоў, узялі у прыймы сірату хлопчыка — Станіслава. У нешчасьлівы дзень матка Анны, улаваўшыся за нешта на яе, сказала, што яна годна толькі на тое, каб пасьвіць сьвіньней у Станіслава, каторы, як прыкладны хлопчык, будзе гаспадаром. Дзяўчынка узяла гэта лішне да сэрца, цішком выйшла с хаты і зайшоўшы у хлеў, павесілася там.

Гродна.

Шпег.

У Слоніме арэштавалі у часе, калі знімаў планы дарог, аўстрыяцкаго палкоўніка, генеральнаго штаба; яго пад моцнай стражай атасьлалі у Варшаву.

З усіх старон.

Дума.

Гас. Дума ніяк ня можэ наладзіцца працаваць, дзеля таго што у цяперэшній Думе ёсць правае і левае крыло, але німа самога тулава — цэнтру. Правые ужо памыкаліся зрабіць так, каб Думу распусьцілі і назначылі новые выбары, зьмяніўшы выборны закон. Але гэтая незграбная змова не удалася. І вось цяпер шмат людзей круцяць сабе галовы, як дапасаваць чацьвёртую Думу да патрэб націоналістоў, правых і прапіцельства.

Селяне аб перамене выбарнаго закону.

Дзеля таго, што Гас. Дума аткінула праект закону кадэтоў аб перамені выбарнаго закону, селяне пастанавілі гэтымі днямі падаць у Гас. Думу свой праект выборнаго закону, лічучы, што цяперэшні закон аб выборах у Гас. Думу саўсім непрыгодны і да таго ён ешчэ аграничывае число селянскіх дэпутатоў у Думе.

Закон проці хуліганоў.

У міністэрстві судоў паспешна складаюць праект закону аб змаганьні с хуліганствам.

Глаўная мэта новаго закону — даць у рукі паліціі больш. шырокіе упаўнамочэньня дзеля змаганьня с хуліганствам, чым тые, якіе яна мела да гэтаго закону незабавам будзе пададзен у Раду міністроў.

Зьезд арэндатароу.

З 18 да 25 красавіка у Маскве адбудзецца ўсерасейскі зьезд арэндатароў. Праграмма зьезду: 1) пытаньне аб арендзе, 2) пытаньне аб выдзеленьні кожнаго арэнднаго вучастка у самозалежную адзініцу, 3) страхоўка будоўлі, 4) павер для арэндатароў, 5) хаўрусная купля матэрыялоў, 6) хаўрусы. Прыймаць учасьце у зьездзі могуць: а) якіе дагэтуль ёсць сарганізаваные таварыствы і хаўрусы домаўладзельцоў-арэндатароў, б) асобные арэндатары, в) прэдстаўнікі груп арэндатароў, г) прэдстаўнікі страхавых і крэдытных арганізацій і д) прэдстаўнікі ведамств і гарадоў.

Дзеля выбору упоўнамочэных ад таварыств і аддзельных груп арэндатароў, арэндатары гарадоў, сёл і мястэчак маюць права па закону 4 марца 1906 г. склікаць агульные сабраньня. Аб выбраных асобах трэба зара паведамляць маскоўскае таварыство домаўладзельцоў-арэндатароў.

Усерасейская выстаука хатняго рэмесла.

10 марца у Пецярбурзі аткрылі выстаўку выробоў хатніх рэмесьнікоў.

Пецербурскіе газэты прызнаюць, што інородчэскі атдзел найбольш цікавы. «Літоўскіе тканіны, паясы, вышыўкі, польскіе узоры і фарбы, Каўказ і Закаспійская вобласць свавімі кілімамі, каванамі з металу вырабамі; Кіргізы-гапгарствам. Кіргізы, украінцы, фіны ня выставілі бадай нічога тандэтнаго, рыначнаго, бязстыльнага такога, што ня меле-б вядомаго свайго характыру»—пішэ у „Рѣчы" С. Любош.

Зьезд хатняго рэмесла.

Зьезд хатняго рэмесла адкрыўся 17 марца. Прыехало ужо шмат селян хатніх рэмесьнікоў.

Забастоукі праз спачуваньне.

Спачуваючы студэнтам ваеннамэдыцынскай акадэміі абвесьцілі на адзін дзень забастоўку на вышэйшых жаноцкіх курсах у Харкаве.

У Варшавскім унівэрсытэці адбылася забастоўка с прычыны апошніх здарэньнеў у ваенна-мэдычнай акадэміі.

Студэнткі вышэйшых жаноцкіх курсоў у Одэссі, спачуваючы студэнтам ваенна-мэдычнай акадэміі абвесьцілі на адзін дзень забастоўку.

Новае назначэньне ротмістра Трэшченкова.

Пішуць у газэтах, што Трэшченкова, героя растрэлу работнікоў на Леві, назначаюць чыноўнікам асабліввых паручэньнеў пры таварыні міністра ўнутрэных спраў.

Адрыанопальскіе дабычы.

Боўгары і сэрбы у Адрыанопалі узялі у няволю 45,000 турэцкіх салдатоў і тысячу афіцэроў; 620 гармат і 50,000 гвінтовак.

Штурм Адрыанопаля цягнуўся 18 гадзін без пярорвы. Густые рады боўгароў зранку рушыліся у паход на штурм. Туркі на ўсіх пунктах трымаліся крэпка. На перадавых радах туркі так уперліся, што боўгары іх да аднаго перабілі. А 10 гадзіне зранку баўгарскі полк зламаўшы туркоў, і робячы сабе дарогу штыкамі, увайшоў у горад з музыкай і распушчэнымі знамёнамі. Пачэкаўшы, па забітых турках увайшла у горад і боўгарская кавалерыя.

Адступаючы камэндант крэпасьці Шукры-паша загадаў падпаліць усе склады, казармы, лекарні і грамадзянскіе будынкі, каб яны не дасталіся боўгарам.

Бой каля Чатальджы.

Бой каля Чаталджы ідзе без пярорвы. Кожна пядзя зямлі паліваецца крывёй ворагоў, каторые змагаюцца у баю. У туркоў ужо забіта, ранена і узятых у няволю 35,000 душ. Пад страшэнным націскам боўгароў туркі прымушэны атдаваць ім пазыцію, за пазыцией. Страты боўгароў, гэтак сама дужа вялікіе. Цяпер у бітве каля Чаталжджы прыймае уже учасьце і тое войска, што было пад Адрыанопалем.

Вайна.

Чым далей, тым болей блутаюцца справы з вайной.

Здавалося, што главная прычына вайны між боўгарамі і туркамі— гэта Адрыанопаль. Туркі гатовы былі мірыцца але дамагаліся, каб боўгары пакінулі асаду Адрыанопаля. Узноў жэ боўгары казалі, што, пакуль ня возьмуць сілай Адрыанопаля, ня можэ быць гутаркі аб згодзі.

Цяпер Адрыанопаль узят боўгарамі, але, ня глядзячы на гэта, яны штурмуюць Чаталджынскіе форты, каторые ні даюць даступіцца да Константынопаля. Ідзе крывавая бітва ўжо колькі дзён, і ні тые, ні гэтые не зрабілі ніводнаго кроку ўпярод. Усё-ж такі туркам дрэнна прыходзіцца: боўгарская армія, што штурмавала Адрыанопаль, цяпер свабодна і ідзе пад Чаталджу з гарматамі, каторые ужываюцца дзеля осады крэпасьцей.

Вялікіе дзержавы ня хочуць, каб Константынопаль папаў у рукі боўгароў: з гэтаго перш-наперш скарысталась-бы Расея бо ей боўгары пазволілі-бы пасылаць броненосцы с Чорнаго мора у іншые, а цяпер пакуль праход каля Константынопаля валежыць да туркоў, расейцам ходу ні даюць. Вось, дзержавы, каб Расея не перэважыла іх на Срэдзіземным моры, і пастанавілі націснуць боўгароў і туркоў, каб яны пакінулі ваяваць ды замірыліся. Калі згоды ня будзе, калі боўгары памкнуцца браць самі Константынополь, дык вялікіе дзержавы могуць сілай перашкодзіць ім.

А поруч з гэтым ізноў заварылася каша с прычыны штурму Скутары. Гэты горад павінен належаць да незалежнаго Албанскаго гасударства: на гэта прысталі ўсе дзержавы. Тым часам чорнагорцы ня хочуць глядзець на гэта ды штурмуюць горад далей. Дзержавы зажадалі, каб чорнагорское войска адступілося ад Скутары, але чорнагорскі король, Міколай, сказаў, што ён жывым ня вернецца дамоў калі не забярэ Скутары, і загадаў далей руйнаваць горад з гармат.

Вялікіе дзержавы абідзіліся, што іх не уважаюць і пастанавілі паслаць да бэрагоў Чорнагоры свае броненосцы, каб паказаць чорнагорцам, што яны ў патрэбі сілком прымусяць спаўняць свае прыказы. Аўстрыя ўжо пасадзіла на карабілі сваё войска, каб высадзіць у Чорнагоры.

На гэта скоса глядзяць толькі дзьве дзержавы: Расея і яе хаўрусьніца Францыя. Яны і броненосцоў сваіх пасылаць ня будуць. І калі запраўды на чорнагорскую зямлю пашлюць аўстрыйскую армію, дык можэ выйсьці звадка між вялікімі дзержавамі.

Жарты.

Рожніца.

Запытаўся раз Саўка Сцепана: Скажы мне Сцепан, якая рожніца між доктарам і адвакатам?

— Чым больш адвакатоў то суд даўжэй цягнецца, а чым больш дактароў, то хворые хутчэй паміраюць;—атказаў Сцепан.

І то праўда.

Часамі парада добрая і прыносіць карысьць, але толькі таму, хто радзіць, а ні таму, хто радзіцца.

Разумная.

— Гэтые яйкі дужа малые,— кажэ гарадзкая гаспадыня да аднаго вясковаго гаспадара,—вы іх лішне скора выцягнуті з гнезда. Ніхай-бы яны ешчэ падрасьлі.

Вучоны.

— Як гэта там, кумок, з гэтым тэлеграфам, што як на адным канцы пацісн уць, то на другімі гаворыць?

— А ну так, як бы ты, кум, узяў з заду сабаку за хвост і пацісн уў, то с пэрэду ён гаўкае.

Рэдактар-Выдавец А. Уласоу.

ПАТРЭБНЫ МАЙСТАР
для будоўлі дому глінабітнаго у маёнтку.
Давед аціца: Мінск, Залатая горка д. косцёла П. Гутаровічу.

Друкарня „Артель Печатнаго Дѣла" Віленская, 25, тэлеф. 199.